

A FORDÍTÁS REJTELMEI: NIETZSCHE NYOMÁBAN. A ZARATHUSTRA MAGYAR NYELVŰ FORDÍTÁSAINAK ÖSSZEHAJONLÍTÓ VIZSGÁLATA

Teknős Viktória

Manapság a fordítástudomány inkább a szakszövegek fordításával foglalkozik, jóval ritkábban fordul elő, hogy filozófiai szövegek fordítási problémáit is vizsgálják. Előadásomban e speciális szövegtípusra jellemző fordítási nehézségekre és technikákra igyekeztem rámutatni a filozófiatörténet egyik kiemelkedő alakjának, Friedrich Nietzschének *Also sprach Zarathustra* című műve alapján: ezt a forrásnyelvi szöveget vettem össze a magyar nyelvű fordításokkal, valamint a különböző magyar nyelvű fordításokat egymással is összehasonlítottam.

A Zarathustra magyar nyelvű fordításainak összehasonlító vizsgálatából arra próbáltam rávilágítani, hogy milyen Nietzsche-képek alakulhattak ki a különböző időszakokban született fordítások olvasóiban. Az a tény, hogy a magyar fordítások más és más korszakokból és eltérő fordítóktól származnak, valamint vannak bennük félrefordítások, arra enged következtetni, hogy eltérőek lesznek a Nietzschéről alkotott képek, benyomások is.

Előadásomat egy elméleti áttekintéssel kezdtem, amelyben a fordítástudomány alapvető szakkifejezéseit tisztáztam, röviden, csupán a nietzschei filozófia megértéséhez szükséges mértékben, kitértem Nietzsche életrajzára, majd néhány, nyelvfilozófiával és szemantikával kapcsolatos kérdéssel foglalkoztam. A folytatásban, amely az előadás vizsgálati részét képezi, az eredeti, német nyelvű Zarathustrát a magyar nyelven ma létező összes, vagyis négy fordítással vettem össze. A vizsgálandó szövegterjedelmet a Szabó Ede: *Friedrich Nietzsche válogatott írásai* című művében található Zarathustra-beszédek alapján szűkítettem le, és a nyelv két reprezentációs szintjén, a szavakat és mondatokat vizsgálva kerestem a különbözőségeket.

Az elméleti áttekintésből is kitűnik, hogy nehezen meghatározható terminusokkal kell dolgoznunk, amikor fordítástudományi munkáról van szó, a szövegből vett nyelvi példák pedig rámutatnak a filozófiai mű jegyeinek sajátosságaira, valamint a német és a magyar nyelv közötti grammatikai és lexikális különbségekre is.

A nyelvek eltérő módon tagolják a valóságot, más világképeket (re)prezentálnak. Ez az eltérés az eredeti szöveg és a belőle készült fordítás(ok) között is megfigyelhető. A fordítások összehasonlításából világosan nyomon követhető a nyelv változása is. Ebből adódóan felmerül a kérdés: vajon nem lenne-e időszerű újra lefordítani magyarra a Zarathustrát, tekintve, hogy a legfrissebb fordítás is lassan 20 éves már?

Tárgyszavak: fordítástudomány, nyelvfilozófia, szemantika, Nietzsche, Zarathustra